

TERAPIA MERKITYSTYÖNÄ – MISTÄ RAKENTUU AUTTAVA KESKUSTELU?

Jarl Wahlström

Jyväskylän yliopiston psykologian
laitos

Psykoterapiakeskustelujen tutkimus Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksella 1

- Laitoksen Psykoterapian opetus- ja tutkimuslinikalla on lähes kahdenkymmenen vuoden aikana tutkittu terapiakeskusteluja diskursiivisesta näkökulmasta.
- Keskusteluterapian lähtökohtana nähdään asiakkaiden kokema toimijuuden tunnun häiriö, mikä liittyy vaikeuteen mielekkäällä tavalla antaa merkityksiä kokemuksille, ihmissuhteille ja omalle ja toisten toiminnalle.
- Terapeuttinen keskustelu tarjoutuu tilaisuutena korjaavalle merkitystyölle.

Psykoterapiakeskustelujen tutkimus Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksella 2

- Tutkimusaineisto saadaan laitoksen oman opetus- ja tutkimusklinikan tai yhteistyökumppaneiden asiakaskäynneistä.
- Tutkimus perustuu video- tai ääninauhalle tallennettujen terapiaistuntojen (yksilö-, pari-, perhe- ja ryhmämuotoiset terapiat) tarkkaan analyysiin.
- Aineiston lukutapa on **diskurssianalyttinen**, eli tekstimuotoon saatetuista keskusteluista tunnistetaan erilaisia puhetapoja.

Diskurssianalyysi 1

- Diskurssianalyysi on väljä teoreettinen viitekehys, joka tutkii kielen käyttöä tekemisenä. Kysytään:
- Miten ihmiset, kommunikoidessaan toistensa kanssa, rakentavat tulkintoja todellisuudesta ja erilaisia identiteettejä itselleen ja toisilleen?
- Miten he oikeuttavat tai kyseenlaistavat erilaisia asiantiloja ja tekoja?
- Miten he luovat tai sulkevat edellytyksiä tiettyjen asioiden toteutumiselle?

Diskurssianalyysi 2

- Diskurssianalyysissä kiinnostus on sekä rakentuvissa merkityksissä että niissä kielellisissä prosesseissa, joissa merkitykset rakentuvat.
- Ollaan kiinnostuneita toimijoista ja heidän tavoistaan jäsentää maailmaa, mutta ei etsitä subjektiivisia merkityksiä vaan niitä kulttuurisia tulkintaresursseja ja käytäntöjä, joita ihmiset käyttävät tehdessään itseään ymmärrettäviksi.

Toimijuuden (agency) ongelmat lähtökohtana 1

- Henkilöt hakeutuvat psykoterapiaan eli keskusteluhoitoon, yksin tai läheistensä kanssa, monenlaisista syistä.
- Yhteistä näille tilanteille kuitenkin on, että avun hakija tai hakijat kokevat että jollakin elämänalueella eivät pysty toimimaan toivomallaan tavalla.
- Tähän kokemukseen liittyy yleensä hankalia tunteita, ristiriitoja ihmissuhteissa, vaikeuksia asettaa itselle elämäntavoitteita tai vaikeuksia löytää keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi.

Toimijuuden (agency) ongelmat lähtökohtana 2

- Tällaista tilannetta kutsutaan toimijuuden tunnun ongelmaksi ja se on yhteinen nimittäjä useimmille psyykkisen toiminnan vaikeuksille, vaikka nämä saavatkin psykiatrisessa diagnostiikassa eri häiriönimikkeitä.
- Psykoterapian tavoitteena on kahden- tai monikeskisen hoitosuhteen puitteissa mahdollistaa sellaisia keskusteluja, joissa asiakkaan horjunut toimijuuden tuntu voi palautua.

Psykoterapiakeskustelujen eräitä vurovaikutuksellisia erityispiirteitä 1

- **Kontekstuaalisuus.** Asiasisällöt liitetään monimuotoisesti eri tapahtuma-, asia- ja merkitysyhteyksiin.
- **Vaihtuvat asemat ja reflektiivisyys.** Osallistujat ovat vaihtuvasti keskustelun aktiivisia osallistujia ja toisten keskustelujen seuraajia ja saavat näin kokemuksen siitä, miten heidän tapansa muodostaa merkityksiä vastaanotetaan.
- **Uusien perspektiivien tarjoutuminen.** Keskustelut tarjoavat uusia, joskus yllättäviäkin, tulokulmia puheena oleville tapahtumille, asioille ja kokemuksille.

Psykkoterapiakeskustelujen eräitä vurovaikutuksellisia erityispiirteitä 2

- **Selontekovelvollisuus ja vastuu.** Keskustelut rakentuvat niin, että osallistujat joutuvat ottamaan vastuun ei vain teoistaan vaan myös omille ja toisten teoille keskustelussa antamistaan merkityksistä.
- **Jakautunut toimijuus.** Asiakas on keskustelussa sekä kertojana, että kerrottujen tapahtumien toimijana.
- **Ulkoinen ja sisäinen tarina.** Keskusteluissa asiasisällöt punoutuvat sillä tavalla toisiinsa, että tästä rakentuu erillään olevien tapahtumien ja kokemusten välille yhteyksiä ja kertojan suhde niihin muuttuu.

Kirjallisuutta 1

- Jokinen, A. & Suoninen, E. (toim.) (2000) *Auttamistyö keskusteluna. Tutkimuksia sosiaali- ja terapiatyön arjesta*. Tampere: Vastapaino.
- Holma, J.M. & Wahlström, J. (toim.) (2005) *Iskuryhmä - Miesten puhetta Vaihtoehto väkivallalle -ryhmissä*. Helsinki: Yliopistopaino

Kirjallisuutta 2

- Kurri, K. & Wahlström, J. (2001) Dialogical management of morality in domestic violence counselling. *Feminism & Psychology*, 11, 187-208.
- Kurri, K. & Wahlström, J. (2003) Negotiating clienthood and the moral order of a relationship in couple therapy. In C. Hall, K. Juhila, N. Parton & T. Pösö (eds.) *Constructing Clienthood in Social Work and Human Services: Interactions, Identities and Practices*. London: Jessica Kingsley.
- Partanen, T. & Wahlström, J. (2003) The dilemma of victim positioning in group therapy for abusive men. In C. Hall, K. Juhila, N. Parton & T. Pösö (eds.) *Constructing Clienthood in Social Work and Human Services: Interactions, Identities and Practices*. London: Jessica Kingsley.
- Kurri, K. & Wahlström, J. (2005) Placement of responsibility and moral reasoning in couple therapy. *Journal of Family Therapy*, 27 (4), 352-369.
- Partanen, T., Wahlström, J. & Holma, J. (2006) Loss of self-control as excuse in group-therapy conversations for intimately violent men. *Communication & Medicine*, 3 (2), 171-183.
- Kurri, K. & Wahlström, J. (2007) Reformulations of agentless talk in psychotherapy. *Text & Talk*, 27 (3), 315-338.